

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Vammaispalvelun määrärahasidonnaisten palvelujen soveltamisohje

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380

Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759

Hallitus 19.2.2024 § 40

Sisällysluettelo

1 Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet.....	2
2 Autoavustus.....	3
3 Autoon tehtävät muutostyöt ja lisälaitteet.....	4
4 Sopeutumisvalmennus	5
6 Ylimääräiset vaatekustannukset.....	5
7 Ylimääräiset erityisravintokustannukset.....	6

1 Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet

Vammaispalveluasetuksen mukaan korvausta muiden kuin lääkinnällisen kuntoutuksen piiriin kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuviin kustannuksiin suoritetaan sellaiselle vammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa. Korvauksen tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön päivittäisistä toiminnoista itsenäistä suoriutumista.

Vammaisen henkilö voi saada taloudellista tukea päivittäisistä toiminnoista selviytymiseen tarkoitettujen apuvälineiden, koneiden ja laitteiden hankintaan, jos hän vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee välineitä, koneita tai laitteita fyysiseen toimintaan, viestintään, henkilökohtaiseen toimintaan kotona tai vapaa-ajan toimintaan. Hakijan on pystyttävä osoittamaan, missä määrin hänen hakemansa apuväline tai apuväline on tarpeellinen ja välttämätön.

Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavien välineiden osalta korvauksen määrä on puolet välineiden hankkimisesta aiheutuvista todellisista kustannuksista. Mikäli vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen on tehtävä välttämättömiä vamman edellyttämiä muutostöitä, korvataan nämä kokonaisuudessaan todellisten kustannusten mukaisesti. Taloudellisen korvauksen sijaan hyvinvointialue voi antaa välineitä, koneita tai laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käytettäväksi.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden korvaukseen vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutetta koska kyse on määrärahasidonnaisesta tukitoimesta. Hyvinvointialueen korvausvelvollisuus ulottuu vain kohtuullisiin ja välttämättömään pidettäviin vammasta tai sairaudesta johtuviin kustannuksiin. Taloudellista korvausta voi hakea kuuden kuukauden kuluessa kustannusten syntymisestä. Päätöksen hakijan oikeudesta korvaukseen tekee vammaispalvelujen sosiaalihuollon viranhaltija.

Korvauksen ulkopuolelle jäävät lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävät välineet, koneet ja laitteet. Hakemuksen saapuessa selvitetään, onko hakijalla oikeus lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettäviin apuvälineisiin. Mikäli kriteerit lääkinnällisen kuntoutuksen kautta apuvälineen saamisen eivät täyty, hakijalla on mahdollisuus hakea vammaispalvelulain mukaisia apuvälineitä sekä välttämättömiä muutostöitä.

Vammaisella henkilöllä on oikeus vaihtaa väline, kone tai laite uudempaan malliin tai hankkia kokonaan uusi laite, kun aiemmin myönnetty väline tai laite ei enää vastaa henkilön sairauden tai vamman tarpeita, laitteen toimintakunto on heikentynyt tai vamma tai sairaus on edennyt niin pitkälle, että laite ei enää sovellu siihen tarkoitukseen, johon se on alun perin myönnetty. Vammaisen henkilön on pyrittävä hakemuksessaan tuomaan esiin ne vammasta tai sairaudesta johtuvat rajoitukset ja perusteet, jotka edellyttävät aikaisemmin hankitun laitteen uusimista tai sen vaihtamista.

Lainsäädäntö ei sinänsä aseta mitään rajoituksia sille, minkälainen kone, väline tai laite voi kuulua korvauksen piiriin, lukuun ottamatta lääkinnällisenä kuntoutuksena myönnettävät välineet, koneet ja laitteet.

Korvattavia kodinkoneita voivat olla mitkä tahansa laitteet, jotka ovat välttämättömiä henkilön itsenäiselle suoriutumiseksi kotona. Korvausta myönnettäessä tulee harkita, miten apuväline tukee vammaisen henkilön omatoimista suoriutumista kotona.

Apuvälineitä voidaan tarvita harrastuksissa tai muutoin vapaa-aikana. Vammaispalvelulaki voi tulla sovellettavaksi, mikäli vamma tai sairaus rajoittaa suoriutumiskykyä siten, että toiminnoista ei selviydy ilman välinettä tai laitetta.

Liikkumisvälineenä voivat tulla korvattavaksi esimerkiksi henkilöauto, pakettiauto tai invalidimopedi. Liikkumisvälineiden korvaamisessa selvitetään, miten väline helpottaa vammaisen henkilön omatoimista liikkumista ja missä määrin väline hakijan sairauden ja vamman vuoksi on tarpeellinen ja välttämätön.

2 Autoavustus

Autoavustuksena voidaan korvata henkilöauto, pakettiauto, invalidimopo tai harkintaa käyttäen muu mahdollinen tarkoitukseen soveltuva liikkumisapuväline. Korvaus auton hankkimisesta aiheutuneisiin kustannuksiin myönnetään vammaispalvelulain perusteella vammaiselle henkilölle.

Vammaispalvelulain mukainen korvaus auton hankintaan tai tarvittaviin auton muutostöihin sekä välttämättömiin lisälaitteisiin myönnetään hyvinvointialueen varattujen määrärahojen mukaisessa laajuudessa. Korvauksen myöntäminen kohtuullisuusperiaatte huomioiden perustuu vammaisen henkilön yksilölliseen tarpeeseen ja päätös tehdään yksilölliseen harkintaa perustuen.

Tuen saannin edellytyksenä on, että vammasta tai sairaudesta aiheutuu liikkumisvälineen tarve päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseen. Tarve liikkumiseen on jatkuvaa, päivittäistä tai usein toistuvaa. Korvaus kohdennetaan pääsääntöisesti työssäkäyviin ja opiskelijoihin.

Lisäksi autoavustusta käsiteltäessä huomioidaan, että vammaisella henkilöllä tulee olla perusteltu syy (auto ei vastaa enää vammaisen henkilön liikkumisen tarvetta, auto on korjauskelvoton) auton vaihtamiseen, jotta kriteerit sen myöntämiseen täyttyvät. Avustusta myönnettäessä otetaan huomioon kulunut aika edellisen autoavustuksen myöntämisestä. Syy auton vaihtoon ei ole esimerkiksi perheen henkilömäärän kasvu tai auton vaihto taloudellisista syistä muutaman vuoden välein.

Peruste autoavustuksen myöntämiseen voi kuitenkin syntyä, mikäli asiakkaan tilanteessa ja hänen toimintakyvyssään on tapahtunut pysyvä muutos sairauden tai vamman vuoksi ja nykyinen auto ei enää ole toimiva vammaiselle henkilölle ja muutostöiden toteuttaminen siihen ei ole mahdollista.

Auton hankinta-avustuksen määrää arvioitaessa otetaan huomioon asiakkaan kuljetusten yksilölliset tarpeet sekä tarvittavan auton kohtuullinen hankintahinta. Korvaus auton hankintaan on puolet (50 %) vammaiselle soveltuvasta kohtuuhintaisesta autosta. Korvauksen määrää laskettaessa

auton hinnasta vähennetään hakijan saama autonveropalautus, vakuutuskorvaukset, vaihtoautosta saatu myyntihinta / jos vanhaa autoa ei myydä, huomioidaan todennäköinen myyntihinta (autoliikkeen kirjallinen arvio), mahdolliset alennukset ja muut avustukset. Lisävarusteita ei huomioida.

Hakemus autoavustuksesta tehdään kirjallisesti.

Liitteenä hakemukseen:

- Terveydenhuollon ammattilaisen lausunto
- Kopio ajokortista, mikäli hakijalla on ajokortti
- Kirjallinen autoliikkeen kustannusarvio (sisältäen teknisen esittelyn auton varustelutasosta ja kirjallinen arvio vanhasta autosta saatavasta hyvityksestä
- Toiminta- tai fysioterapeutin arvio lisälaitteiden tarpeesta ja kustannusarvio.
- Päätös autoveropalautuksesta, jos sellaista on haettu
- Päätös muista myönnettyistä avustuksista tai korvauksista

Hakemuksen voi tehdä etukäteen ennen varsinaista auton hankintaa tai viimeistään 6 kuukauden kuluessa ostohetkestä.

3 Autoon tehtävät muutostyöt ja lisälaitteet

Vammaispalvelusta on mahdollista hakea korvausta autoon tehtäviin välttämättömiin muutostöihin ja lisälaitteisiin, mutta muutostöiden välttämättömyys on hakemuksen yhteydessä pystyttävä todentamaan. Välttämättömiä muutostöitä ovat sellaiset tekniset ratkaisut, joiden avulla vakio-mallista kulkuneuvoa on mahdollista vammaisen henkilön käyttää. Korvaus näistä välttämättömistä kohtuuhintaisista muutostöistä ja lisälaitteista (esimerkiksi käsihallintalaitteet, kääntyvä istuin, nostolaitteet, ohjaustehostin, käsihallintalaitteet, sähköpeili, pyörätuolin kiinnike) on 100 %.

Vammaispalveluissa on linjattu, että vammaisen tai sairaan lapsen perheille kohdennetaan autoa varten ensisijaisesti tarpeelliset lisälaitteet jokapäiväisten tai viikoittain säännöllisesti toistuvien kuljetusten mahdollistamiseksi ja ensisijaisesti perheen jo käytössä olevaan autoon.

Edelliset kunnossa olevat ja uuteen autoon sopivat laitteet siirretään aina, jos mahdollista uuteen autoon.

Hakemus tehdään kirjallisesti.

Liitteenä hakemukseen:

- Terveydenhuollon ammattilaisen lausunto
- Toiminta- tai fysioterapeutin arvio lisälaitteiden tarpeesta
- Päätös muista myönnettyistä avustuksista tai korvauksista
- Kustannusarvio

Vammaispalvelusta on mahdollista hakea tukea vain laitteiden korjauksiin, ei auton korjaukseen. Laitteiden korjaus on asiakkaan vastuulla, mikäli apuväline on myönnetty asiakkaalle omaksi.

4 Sopeutumisvalmennus

Sopeutumisvalmennuksen tavoitteena on vammaisen henkilön toimintakyvyn edistäminen. Sopeutumisvalmennukseen kuuluu vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä neuvonta, ohjaus ja valmennus. Sopeutumisvalmennusta voidaan toteuttaa yksilöllisesti tai ryhmäkohtaisesti ja tarvittaessa se voi olla myös toistuvaa. Sopeutumisvalmennuksen tarkoituksena on opetella elämään vamman tai sairauden kanssa arjessa ja löytää ratkaisuja erilaisiin käytännön haasteisiin.

Sopeutumisvalmennusta järjestetään erilaisten kurssien muodossa. Myös vammaisen henkilön kotona tapahtuva sopeutumisvalmennus on mahdollista.

Sopeutumisvalmennus, kuten vammaispalvelut yleensäkin, edellyttää aina yksilökohtaista harkintaa. Vammaiselle henkilölle annettu yksilökohtainen valmennus, esimerkiksi yksityisopetus voi olla aiemmista sopeutumisvalmennuskursseista huolimatta vammaiselle henkilölle tarpeellinen.

Sopeutumisvalmennuksen sisältöä ei vammaispalvelulainsäädännössä ole tarkemmin yksilöity. Sopeutumisvalmennuksen sisältö onkin ratkaistava vammaisen henkilön ja hänen läheistensä tarpeiden edellyttämällä tavalla. Tavoite on kuitenkin aina sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen.

Sopeutumisvalmennuksen yksilö tai perhekohtaisia muotoja voivat olla mm.

- kommunikaation edistämistä koskeva opetus (esimerkiksi Blissymbolit, pistekirjoitus, viittoma-kommunikaatio). Hakemuksen liitteeksi tarvitaan puheterapeutin lausunto.
- sosiaalisen toimintakyvyn valmiuksien parantaminen (esimerkiksi harrastusmahdollisuuksien tukeminen)
- ihmissuhde ja seksuaaliasioihin liittyvä valmennus (esimerkiksi vanhemman rooli)
- itsenäisten elämäntaitojen opiskelu (esimerkiksi julkisten palvelujen käytön opiskelu, asumisvalmennus, liikkumistaidonohjaus).

Sopeutumisvalmennus on määrärahasidonnainen palvelu. Myös Kela järjestää sopeutumisvalmennuskursseja vaativana lääkinällisenä kuntoutuksena ja harkinnanvaraisena kuntoutuksena. Mikäli palvelu järjestetään lääkinällisenä kuntoutuksena, ei palveluja myönnetä vammaispalveluna. Vammaispalvelun sopeutumisvalmennuksena ei tueta sellaista toimintaa joka sisällöltään on loma- tai virkistystoimintaa.

6 Ylimääräiset vaatekustannukset

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset vaatekustannukset, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita.

Vaatteiden ja jalkineiden korvaaminen on määrärahasidonnainen tukitoimenpide. Vaatekorvauksen tarkoituksena on korvata vammasta aiheutuvia kustannuksia, joita muulla väestöllä ei ole. Korvauksen saamiseksi vaatetuksen lisäkustannuksista hyvinvointialueelle on toimitettava selvitys siitä, miten vamma aiheuttaa vaatteiden normaalia suuremman kulumisen tai erityisvaatetarpeen. Vammaiselle korvataan tavallisten vaatteiden ja erikoisvaatteiden kustannusten välinen erotus. Yleensä erikoisvaatetuksen kustannukset korvataan jälkikäteen kuitteja vastaan.

7 Ylimääräiset erityisravintokustannukset

Vammaispalveluasetuksen 19 §:n mukaan vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Eräät pitkäaikasairaat henkilöt joutuvat hankkimaan säännöllisesti erityisravintovalmisteita, joista heille aiheutuu huomattavia kustannuksia. Lain tavoitteena on ollut taloudellisen tuen avulla korvata vammaiselle henkilölle erityisravinnon hankkimisesta aiheutuvat ylimääräiset kustannukset, mikäli henkilö ei saa korvausta muun lain nojalla.

Erytisravintoa käytetään hoidon oleellisena osana monissa sairauksissa. Erytisravinnon tai valmisteiden käyttö ja ylipäänsä erityisravintoahoito voivat lisätä hyvinkin paljon ruokamenoja. Erytisravinnon ja tavanomaisen ruoan hinnan välinen erotus voidaan korvata vammaispalvelulain nojalla.

Erytisravintokustannuksina ei korvata

- sellaisia menoja, jotka perustuvat vain lääkärin suositukseen
- tavanomaisia ruokatavarakaupan artikkeleihin luettavia ravintoaineita ja valmisteita

Vamman tai sairauden edellyttämä erityisravinnon tai -valmisteen käyttö tulee olla lääketieteellisesti yksityiskohtaisesti selvitetty, että vamma tai sairaus välttämättä edellyttää erityisravinnon tai valmisteen käyttöä. Vammaisen henkilön tulee hakemuksessaan selvittää tarvitsemansa erityisravinnon ja erityisvalmisteiden laatu sekä määrät ja niistä aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.

Erytisravinnon tarve on arvioitava aina yksittäistapauksin, eikä yleispätevää luetteloa voida laatia. Lähtökohtana vammaispalvelulain 2 §:n tarkoittamassa harkinnassa ei ole henkilön sairastama sairaus sinänsä (sairauden nimi), vaan kyseisin sairauden aiheuttama haitta. Tämän jälkeen on arvioitava, aiheutuvatko erityisravintokustannukset vammasta ja sairaudesta ja joutuuko henkilö käyttämään mainittuja erityisravintoja pitkäaikaisesti ja säännöllisesti.

Korvauksia ylimääräisiin erityisravintokustannuksiin myönnetään määrärahojen puitteissa. Korvaus suoritetaan vain välttämättömistä, ylimääräisistä kustannuksista. Korvauksen suuruutta määrättäessä otetaan huomioon, kun erityisravintokustannusten ja tavanomaisten ruokakustannusten erotus on selvitetty, myös ensisijaisten tukimuotojen kautta saatu taloudellinen apu. Erytisravintokustannuksiin voidaan saada korvausta Kelan vammaistukien, eläkettä saavan hoitotuen ja sairausvakuutuslain perusteella. Erytisravintokustannuksiin oikeutettu henkilö tulee ohjata hakemaan ensisijaisia etuuksia.

Keskimääräisistä ravintokustannuksista voi saada tietoa päätöksenteon pohjaksi esimerkiksi tilastokeskuksen suorittamasta kotitalouskyselystä. Yhtenä tulkintaohjeena voidaan pitää toimeentulotuen perusosan ravintomenojen osuutta.

